

At "modtage, hvad der tilbydes"

Taler

Søren Jaabæk

Dato

11 juni 1877

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om kongelig sanksjonrett i grunnlovssaker

- 1 Sag: Meddelelse fra Justitsdepartementet angaaende Nægtelse af Sanktion paa Stortingets Beslutning til Grundlovsbestemmelse angaaende Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger.
- 5 Præsidenten: Sagen har staaet paa Dagsordenen før, men blev af Stortinget besluttet udsat for at behandles i Forbindelse med de fra Repræsententerne Mozfeldt og Jaabæk indkomne Forslag. Hr. Mozfeldts Forslag er saalydende: "Idet Stortinget beklager, at Statsraadet atter har fraraadet Modtagelsen av et Tilbud, hvorved det Norske Folk har paa grundlovsmæssig Maade gjennem sine
- 10 i tre særskilte Valgperioder udkaarede Repræsentanters Beslutninger tilkjendegivet sin Mening om, hvad der af Tingenes egen Magt med stigende Styrke paakræves til at sikre en stadig, jevn og frugtbringende Samvirken af Statsmyndighederne til Gavn for Fædrelandet og Foreningen - bliver Meddelelsen at vedlægge Protokollen". Hr. Jaabæks Forslag gaar ud paa, at
- 15 Præsidenten bemyndiges til at foranstalte saadan Kundgjørelse: Vi Norges Riges Repræsentanter ved det nu forsamlede 26de ordentlige Storting gjør vitterligt: Under 10de April d. A. have vi besluttet, ligesom vi herved beslutte og fastsætte, at følgende Bestemmelse herefter skal gjælde og af alle og enhver Vedkommende agtes og ubrødeligen efterleves som en del af Kongeriget Norges Grundlov:
- 20 "Naar Stortingets Forhandlinger overensstemmende med Grundlovens § 74 ere aabnede, have Statsministrene og Statsraaderne Ret til at møde i Stortinget samt i begge dets Afdelinger, og lige med sammes Medlemmer, dog uden at afgive Stemme, at deltage i de forefaldende Forhandlinger, forsaavidt disse holdes for aabne Døre, men i de Sager, som behandles for lukkede Døre, kun
- 25 forsaavidt det af vedkommende Thing maatte tilstedes."

Jaabæk: De stillede Forslag have været udlagte en Stund, saa man sandsynligvis

har tænkt over dem. Jeg vil da begynde med nogle Ord angaaende det af Hr.
30 Motzfeldt stillede Forslag. Jeg kan ikke under nogen Omstændighed være med
paa at stemme for det af Repræsentanten fra Jarlsberg stillede Forslag. Det
forekommer mig nemlig, at det ialfald er en Del af en Mistillidsadresse, - saa
forstaar jeg det, - og det synes mig videre, at man tidligere har stillet
Mistillidsadresser nok til Regjeringen; men Frugten deraf har ikke været meget
35 stor, for ikke at sige et mindre Ord.

Der blev ved en tidligere Anledning ytret af en repræsentant, at Statsraaderne
syntes at være "fastgroede til Krakken"; hvorvidt disse Ord kan være rigtige, skal
jeg ikke indlade mig paa at bedømme; men det synes ialfald, som om de hænger
40 vel meget ved det Gamle; jeg skal ikke bruge stærkere Udtryk; thi de har sine
Grunde, og Stortinget har sine Grunde, og den ene Statsmagt maa jo ære den
anden; den ene tror, at dens Grundsætninger er de rette, den anden tror det
Samme om sine. Men hvorledes dette er eller ikke er, synes det mig ialfald, at
man skulde have ventet af Statsraaderne, at de vare gaaede ind paa det Forslag,
45 som Stortinget har budt dem. Det er ikke skeet; men i den Anledning nu at
sende nogen Mistillids-Udtalelse kan jeg ikke være med paa, fordi jeg ikke tror,
at det i nogen Maade nytter; sandsynligt er det, at det kunde gjøre mer Skade
end Gavn.

Jeg mener derhos, at der i Forslaget ligger en Slags Begrædelse, som jeg heller
ikke kan være med paa. Forslaget begynder saaledes: "Idet Stortinget beklager
*" osv. Ja, det kan nok være saa efter Enhvers subjektive Opfatning, at det er
beklageligt, men at give det en Vending og Betoning som en Slags Begrædelse,
kan jeg for mit Vedkommende ikke være med paa, skjønt jeg alvorligen har
55 ønsket, at den fattede Beslutning angaaende Statsraadernes Deltagelse i
Stortingets Forhandlinger kunde have nydt Fremme hos Regjeringen. Derfor
mener jeg, at der nu ikke længer er Tid til saaledes at bruge Ord og Talemaader,
Beklagelser eller Udtalelser eller Adresser; der maa komme en Tid - og jeg tror,
den er forhaanden - da der maa blive mere Handling, man maa vise mere, hvad
60 man vil og hvad jeg tror, man kan, og det har jeg udtalt i det af mig stillede
Forslag. Meningerne derom kan naturligvis være forskellige, og jeg vil
respektere deres Mening, som er derimod, ligesom jeg haaber, at man ikke
miskjender, at man nærer en saadan Mening som den, jeg i mit Forslag har
udtalt. Derfor tror jeg, at nu er Tiden kommen til, at man bør fatte en
65 Beslutning, som er lidt mere kraftig end en Udtalelse eller Adresse.

Der har En sagt til mig, at det Forslag, jeg har stillet, nu er kommen for sent, efterat en Deputation allerede havde forlangt Sanktion paa Stortingets
70 Beslutning -; saa faldt Ordene. Da jeg hørte disse Ord udtale gikk jeg til Formanden for Deputationen og spurgte, om Sanktion var forlangt. Dertil svarede Formanden Nei, han havde ikke forlangt nogen Sanktion, han havde kun paa Stortingets Vegne overbragt Stortingets Beslutning; det var min Kollega, Hr. Reiersen, som den Gang var Formand.

75

Nu vil jeg endvidere ytre, at jeg aldrig tidligere har sat mig nærmere ind i Spørgsmaalets konstitutionelle Opfatning. Jeg har ligesaa snart tidligere været
80 tilbøielig til at helde til den Anskuelse, at Kongen har absolut Veto, som til at Stortinget selv alene kan beslutte en gyldig Grundlovsforandring. Men i Løbet af Thingtiden og noget før Thingtiden har Pressen taget sig af det Spørgsmaal, og jeg tror med megen Grundighed. Der er navnlig tre Blade, som jeg tror meget Godt har klaret Spørgsmaalet, hver paa sin Maade. Det er Morgenbladet,
85 Dagbladet og Verdens Gang. Sandsynligvis har disse hver klaret Spørgsmaalet godt paa sin Maade, og jeg misbilliger naturligvis ikke deres Mening, som er imod min egen. Saavel det Blad, der skriver mod Dagbladet og Verdens Gang, som disse to sidstnævnte har været mig til Veiledning og bidraget til at jeg kom paa den Tanke at randsage, saavidt jeg formaaede denne Sag; og det har jeg gjort.
90 For at paavise, hvad disse Blade har sagt, maa det være mig tilladet at fremkomme med nogle Ytringer.

Det seneste Blad, der, saavidt jeg har seet, har skrevet noget betragteligt, er Dagbladet. I No. 128A siges det paa første Spalte om det Forslag, som jeg har
95 stillet: "Muligens har det foresvævet Hr. Jaabæk, at det er paa Grund af den - ogsaa i Hr. Motzfeldts Dagsorden stærkt fremhævede - tre Gange gjentagne Storthingsbeslutning, at der nu maa anvendes en anden Fremgangsmaade end i 1872 og i 1874, og at altsaa Grundlovens § 79 om det suspensive Veto her skal komme til Anvendelse. Men i saa Fald har Forslagsstilleren overseet, at der ikke
100 mellem Storthingsbeslutningerne i 1872 og 1874 ligger det Tidsrum af to Aar, som Grl.s § 79 foreskriver, for at en Lov ved tredie Gangs Gjentakelse skal blive gyldig uden kongelig Sanktion."

Hertil vil jeg sige det, at det er min Mening, at een Beslutning er nok til, at det
105 kan blive Lov uden kongelig Sanktion. Men er dette ikke nok, saa har Kongen

utvivlsomt absolut Veto. Derfor kan ikke det Stykke af Dagbladet være anvendelig paa min Betragtningensmaade. Der er mere i samme No., hvormed jeg nok kunde have noget at sige, men jeg vil nødig forlænge Debatten, og derfor springer jeg over det øvrige.

Saa vil jeg paaberaabe mig Verdens Gang, hvor det i No. 62, efter at der er forklaret noget om den historiske Fremgangsmaade, heder i en anden Spalte: "Storthinget har derfor - hva der saa end maatte komme fra Regjeringen - efter vor Formening ikke at gjøre noget andet med Hensyn til de besluttede Grundlovs-Forandringer end dette ene ved Præsidenten og Sekretæren at publicere de gjorte Forandringer." Men saa kommer det endnu mere fyldig: "Til noget andet Resultat kunne vi ved en Grundlovsfortolkning ikke komme. Vi henstille denne vor Opfatning af Forholdet til Overveielse." I dette sidste Ord "Overveielse" laa ialfald for mig en god Del; det opfordrede mig til at granske, hvorledes dette maatte forholde sig. Jeg kom da som sagt til det Resultat, at naar Storthinget efter § 112 paa grundlovmæssig Maade har fattet Beslutning om Grundlovsforandring, og Regjeringen ikke vil kundgjøre den, saa maa Storthinget have Ret til selv at gjøre det.

Jeg skal i Forbigaaende nævne, at saa bar Storthinget sig ad i 1814 den 4de November eller nogle Dage derefter; jeg nævner 4de November for derved at betegne, at dette var det overordentlige Storthing. Derom kanske mere senere.

Saa vil jeg nævne nogle Ord om, hvad Dagbladet har sagt. Det siger, at Grundloven ikke hører til de Love, som fordrer kongelig Sanktion. Det siges af Dagbladet ligefrem, efterat det har anstillet en temmelig udførlig Undersøgelse, at den ikke som den svenske Grundlov af 1810, skulde udgives i Kongens Navn, men blot publiceres af Præsidenten og Sekretæren. Saa siger da det, og efter hvad der er udviklet og efter hvad jeg senere har fundet ved at granske i Kilderne, tror jeg, at det er rigtigt.

Nu skal jeg tillige nævne noget af, hvad Morgenbladet siger som Bevis paa dets Side. Det er lige grundigt som noget af de andre Blade, saa man maa ikke misforstaa mig derhen, at jeg skulde stille det ene over det andet. Enhver faa svare for sin Mening, og den ene er kanske ligesaa moralsk berettiget som den anden.

Morgenbladet siger med Hensyn til Tilblivelsen af § 112, at "det nok maa

erkjendes, at den neppe giver en fuldkommen klar Løsning af Spørgsmaalet", nemlig med Hensyn til Sanktionen. Der er det halvveis erkjendt, at det dog ikke er saa sikkert, at Kongen har absolut Sanktionsret til Grundlovsforandring. Men derefter omtaler Morgenbladet den kongelige Sanktion, der som bekjendt er
150 dateret den 10de November 1814 og som sædvanlig staar foran i Grundloven, men selve denne Kundgjørelses Ægthed er meget tvivlsom, og jeg tror ikke, at den er ægte. Efter at Morgenbladet har videre ytret sig noget derom, saa erkjender det ogsaa, at deri ligger dog nogen Tvivl med Hensyn til Tilblivelsen. Det erkjender altsaa ogsaa dette Blad; men det holder dog til den Mening, at
155 Kongen har absolut Sanktionsret.

Siden efter omtaler det samme Blad, at de svenske Kommissærer kom i Strid med Stortinget eller en Komite deraf om Sanktionsrettens Kundgjørelse. De troede, at Kongen skulde have Sanktionsret, men det er bekjendt og staar senere
160 i Stortingets Forhandlinger, at det overordentlige Storting ikke vilde erkjende, at Kongen havde saadan Sanktionsret. Stortinget siger nemlig, efter at have samraadet med Kommissærerne derom, "at Grundloven efter sin Natur ikke tiltrængte Kongelig Sanktion og derfor skulde publiceres i Stortingets Navn," - og det er skeet. Stortinget har, som bekjendt, publiceret den forandrede
165 Grundlov af 4de November, og deraf synes det sikkert at fremgaa, at Stortinget selv har udtalt, at Kongen ikke har Sanktionsret, men at denne ene og alene tilkommer Stortinget.

Ved denne Beslutning, som saaledes Stortinget fattede, siger Morgenbladet udtrykkelig, "at Spørgsmaalet derved er blevet mindre klart." Deri ligger jo da
170 ogsaa en delvis Anerkjendelse, at klart er det ikke; det er mindre klart. Saameget er indrømmet af det dygtige Blad - jeg tænker nok, at det ikke har saa lidet at betyde - til at svække den Mening, at Kongen skulde have absolut Sanktionsret. Men efterat Morgenbladet saaledes har udviklet sin tanke, som utvivlsomt er
175 godt gjort og fra dets Standpunkt ogsaa meget lærerig, siger Bladet som følger: "En almindelig theoretisk Betragtning af Grundlovens Aand og dens hele Bygning leder til det resultat, at den har villet forbeholde Kongen et absolut Veto i Grundlovssager." Det Udslag faar det ærede Blad derved, som sagt, at en theoretisk Betragtning leder dertil; men jeg har den Tro, at den praktiske
180 Betragtning i dette Stykke maa være bedre end den theoretiske og mere paalidelig. Det tror nu jeg. -

Det paaberaaber sig ogsaa Aanden i Forfatningen. Men Aanden er et noget vagt

185 Begreb, dog tror jeg, at Aanden mere maa helde til den anden Side. Man ved, at Grundloven blev vedtagen i 1814, og den Tid var ikke de Tanker uddunstedede, som gjorde sig gjældende i 1791 i den franske Forfatning, der har været Hovedmønsteret for den norske, det tror jeg ikke skal kunne nægtes, og den Aand, som dengang formentlig førtes over i den norske, den var noget ganske
190 andet. Man var i 1791 temmelig fuldt ud stemt til Fordel for Folkevældet, for at sige det med et Ord, - som man da betragtede Tingen. Senere gikk man naturligvis i Frankrige videre, og selvfølgelig altfor vidt; derom skal jeg ikke tale. Men jeg tænker, at den Aand, som besjælede Rousseau og flere af Filosoferne og Filantroperne, den Aand beherskede Tiden temmelig da, den var ikke
195 uddunstet i 1814. Den havde i Aarenes Løb fundet Vei herop, og den Aand tror jeg det var, som gjorde sig gjældende baade den 17de Mai og tillige den 4de November 1814 her i Landet, saa, hvis man ser hen til Aanden i Forfatningen, er det min Mening, at man maa komme til det, at den giver Folkemagten et stærkere Præg, end man nu vilde være istand til at gjøre.

200

Senere ved man jo, at den reaktionære Bølge overstrømmede Europa, og den hellige Alliance fik senere stærk Indflydelse; men i 1814 var man ei begyndt synderlig at mærke den her, skjønt man ved, at den hellige Alliance senere fik overordentlig stærk Indflydelse i næsten samtlige Europas Lande, men jeg
205 haaber og tror, at den allermindst mærkedes her i Landet. Vort Folk var mere nøgternt, som det fremdeles er, og lod sig mindre paavirke, men dog tror jeg, at denne Aand mærkedes i 1820 og 1824, den Tid, da Forslagene til Grundlovsforandring forelaa. Som bekjendt vare de Grundlovsforslag, der da bleve stillede af Regjeringen, saa mange, at de visselig i det allervæsentligste vilde
210 have kuld kastet Grundloven; men da var Stortinget saa tappert og kjækt, at det modsatte sig alle de stillede Forslag.

Derimod blev der skrevet en Adresse, og i den kan man øine den hellige Alliances Paavirkning. Jeg skal blot nævne to Ord, som findes i denne Adresse.
215 Ordet "naadigst" findes 70 Gange i Adressen, "underdanigst" 22 Gange, og for øvrig er Adressen i det Hele skrevet i et saa mærkværdig ydmygt Sprog, at man neppe skulde kunde kjende Mændene fra 1814 igjen. Men jeg har den Tro, at de Mænd, som da skrev denne Adresse, har gjort det af Nødvendighed, og fordi de troede det at være det Bedste at skrive saa ydmygt, fordi den hellige Alliances
220 Indflydelse stod paa sit høieste. Derfor har jeg den Tro, at Adressen af den Grund er skrevet paa den Maade, saaledes som man nu umulig kunde have villet skrive med en saadan gjentagen Underdanighed og gjentagen Brug af det Ord,

jeg nævnte.

225

For nu at tale om Grundlovens § 112, hvorledes den tilblev, maa jeg ogsaa ytre nogle Ord. Jeg har selv i Præmisserne til mit Forslag omtalt Tilblivelsen, og jeg tror, at den maa være et vigtigt Led i denne Sags Forhandling. Man finder i Forhandlingerne for 17de mai 1814, 2det Hefte, Side 8, at Repræsentanten
230 Hegermann stillede følgende Forslag som Tillæg til § 112, som den tidligere gjaldt - jeg kalder den § 112, og ser bort fra det andet Tal, som samme § betegnes med; naar jeg altsaa nævner § 112, ved man, hvilken § jeg mener -: "Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand, og bør
235 endvidere $\frac{3}{4}$ af Storthinget være enig med, inden saadan Forandring kan ske."

Det var det første Alternativ, han stillede. Men saa kom der et andet Alternativ: "eller rettere: Forandringen kan ikke vinde Lovskraft, uden efter de i §§ 83, 84 og 85 indbefattede Bestemmelser." Disse ere de §er som nu angaar de almindelige
240 Loves Tilblivelse. Det er andre Tal, men det var §§ 77 til 79, som der blev nævnt.

Her ser man, der er to Alternativer. Det ene gaar ud paa $\frac{3}{4}$ af Stemmerne, og saa er der ingen Sanktionsret omtalt, det andet gaar ud paa, at der skulde være
245 Sanktionsret saaledes som ved almindelige Love. Om dette blev der besluttet: "Forsamlingen vedtog, at ovenstaaende Forslag ved de §§, hvortil de ere gjorte, nøiere skulde tages i Overveielse." Saa heder det i 4de Hefte Side 107: Denne § blev enstemmigen antagen paa følgende Maade, som jeg vil oplæse: "Naar Rigsforsamlingen har antaget denne Constitution, vorder den Rigets Grundlov.
250 Viser Erfaring, at nogen Del af den bør forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa et ordentlig Storthing og kundgjøres ved Trykken; men det tilkommer først næste ordentlige Storthing at bestemme, om de foreslagne Forandringer bør finde Sted eller ei." Saa er det Hegermanns Forslag. Det heder: Denne § blev ligeledes enstemmigen antagen med følgende af Oberst
255 Hegermann foreslaaede Tillæg: "Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand; og bør endvidere to Trediedele af Storthinget være enig med, inden saadan Forandring kan ske." Her gikk de $\frac{3}{4}$ ned til $\frac{2}{3}$, og altsaa blev det første Alternativ antaget
260 og ikke det sidste.

Hvorvidt der var Debat om Forslaget, oplyser Forhandlingerne ikke. Jeg har ikke kunnet finde Noget derom, og sandsynligvis findes der heller ikke Noget.
265 Thi En eller Anden, som har skrevet om disse Ting, vilde ellers utvivlsomt have paaberaabt sig, hvad derom var talt.

Man ser heraf, at det første Alternativ i Hegermanns forslag blev antaget, og det andet Alternativ (3/4) blev ikke antaget. Derved blev det saa - jeg kan ikke
270 forstaa det anderledes -, at enhver Sanktionsret for Kongen forkastedes, og derved blev det Noget, som Stortinget kom til at raade over.

Nu har jeg rigtignok seet et Skrift, hvor man siger: Derved at det andet Alternativ blev forkastet, derved er det godtgjort, at Kongen har absolut Veto.
275 Men jeg kan ikke skjønne, at det paa nogen Maade forholder sig saa, thi derom var aldrig nogensinde Tale, ikke 17de mai og heller ikke 4de November, da man med Bestemthed nægtede, at Kongen havde nogen Sanktionsret med Hensyn til Grundlovsforandringer. Denne Nægtelse af Sanktionsret med Hensyn til Grundlovsforandringer den 4de November sattes ikke i Grundloven, men der
280 fattedes en bestemt Beslutning, efterat Grundloven baade var vedtagen af Stortinget og der var aflagt Ed paa den af eller for Kongen.

Nu vil Forhandlingerne fra 1814, den 4de November, yderligere kunne oplyse Noget, tror jeg, og det maa da være mig tilladt ogsaa at paapege dette. For mig er
285 det et meget vigtigt Spørgsmaal, og jeg tænker ogsaa for de Øvrige, saa jeg haaber, det tilgives mig, om jeg bruger nogle flere Ord, end jeg pleier at bruge. Det heder saaledes i Forhandlingerne fra det overordentlige Storting 1814, Side 629, at "Kongen antager Grundloven saaledes, som I derom ere komne overens med Hans Majestæts Kommissarier." Dette ord "antager" har man villet
290 faa til at betyde, at det skulde være det Samme som at sanktionere. Men jeg kan ikke paa nogen Maade antage, at dette forholder sig rigtigt.

Det heder paa et Sted i en af de Aviser, jeg har nævnt, at Prinds Karl holdt Talen paa Fransk, og at han i denne brugte Ordet "akceptere". Dette Ord er det, man
295 oversætter med antage; men jeg har ogsaa undersøgt dets Betydning i Skrifter, paa hvis Paalidelighed jeg stoler, og i dem er det franske Ord paa Norsk først og fremst gjengivet saaledes: "at modtage, hva der tilbydes", og dersom det har denne Betydning, saa ser man, at Betoningen ogsaa bliver en noget anden. Dernæst oversættes det med: "modtage, antage Noget". I det Engelske har man
300 det samme Ord og der gjengives det først og fremst med "modtager, antager".

Dette Ords egentlige Betydning skulde altsaa være "modtage, hva der tilbydes", og jeg maa tro, at det maa være allerrigtigst at kalde det saa; thi i Konventionen paa Moss siges der som bekjendt, at "Kongen antager Grundloven, saaledes som
305 Storthinget vil beslutte den." Der har man altsaa det samme Ord igjen, og der er det sagt foreløbig i August Maaned, at Kongen vil antage den, og senere har han paa Fransk sagt, at han akcepterer. Dersom nu altsaa dette skulde være en virkelig Sanktion, saa maatte utvivlsomt Ordet "sanktionere" paa en eller anden Maade være kommet frem, eller ialfald maatte Ordet "stadfæste" eller "bekræfte"
310 været brugt.

Men disse Ord kom ikke frem førend i den Udstedelse, som bærer datoen den 10de Novbr., men om hvis Ægthed der er den stærkeste Tvivl. Der findes ikke nogetsteds i Statsraadets Protokoller, at derom har været afhandlet i
315 Regjeringen, og Originalen til dette Skrift, som staar foran i Grundloven, kunde man ikke finde; der blev søgt og randsaget i Særdeleshed i 1833, da der var meget Omtale om disse Sager, men i 1834 fandt man Originalen ved et Tilfælde. Men behandlet i noget Statsraad kan man ikke finde, at den er. Der maa altsaa være den høieste Grad af Tvivl om, at den er ægte. Der staar forøvrigt i
320 Forhandlingerne, som jeg ellers skal bruge saa lidet som muligt, for ikke at udtvære Storthingets Tid, at - som det er bekjendt for Enhver - Forandringer i Grundloven kun skulde angaa Punkter i denne, som kunde vedrøre Forholdet til Sverige og til det specielle Forhold til Kongen, fordi Kongen kom væsentlig til at bo i Sverige; kun saadanne Bestemmelser skulde tages ind som nye; forøvrigt
325 skulde de ældre Bestemmelser i Et og Alt gjælde. Saaledes blev det ogsaa.

Jeg ved ikke, om jeg har fundet noget Andet, som er værdt at Tale om; af § 112 gik der rigtignok ud en Indledning som sagde, at naar Rigsforsamlingen antager denne Konvention, saa vorder den Rigets Grundlov. Dette, som var en
330 Indledning til § 112, der blev vedtaget 17de Mai, besluttede man at udelade den 4de November aldeles frivilligen; thi Kommissærerne havde selv optaget denne Bestemmelse i sit Forslag. Det er ogsaa ganske rimeligt, at denne Bestemmelse da gikk ud som overflødig.

335 Forøvrigt kan jeg ikke erindre, at jeg har seet nogen anden Bestemmelse, som kunde være værdt at tale om, og denne jeg har nævnt, var jo en meget let forklarlig uskyldig Bestemmelse, da der paa den Tid, nemlig 4de November 1814 ikke var Rigsforsamling, men overordentligt Storthing. Der kan paavises mange Steder i Forhandlingerne 1814 (4de November), hvor Kongen og

Kommissarierne sagde paa det Allerudtrykkeligste, som det paa nogen Maade kunde siges, at de vilde godkjende Grundloven, at de vilde akceptere den, modtage den, saadan som den gaves. Det er ligesom bestandig underforstaaet, og Andet kan man ikke nogensinde komme til.

345

Jeg tror ikke det vil kunne lykkes at bortræformere dette; naar man har sagt, at det er en Kjendsgjerning - thi det Ord bruges i det Skrift jeg har seet - at Forhandlingerne var saadanne, at Kongen fik Sanktionsret, saa siger jeg, at den Kjendsgjerning kan man umulig paavise ved uhildet at læse Beslutningerne og Udtalelserne, saaledes som de faldt. Repræsentanten Diricks sagde (Forhandl. Side 589), "at bemeldte Kommissarier ikke alene havde antaget denne Beslutning, men endogsaa paa Hs. Svenske Majestæts Vegne nu antog Norges Riges Grundlov i det Hele, saaledes som den af dette Storting var omarbeidet."

355

Ordet "antage" bruges saaledes vekselsvis af den Ene og den Anden; men man finder aldrig nogensinde, at der bruges stærkere Udtryk, og naar man saa ser hen til, at da Grundloven skulde kundgjøres og Kommissarierne sagde, at det bør Kongen gjøre, saa svarede Stortinget: nei, vi bør gjøre det, fordi vi har Magten dertil, og Sanktionsretten nægtede de udtrykkelig den Gang.

360

Saa har man villet udlede dette af Kommissariernes Paategning, der staar bagerst i Grundloven, og som Enhver visselig har seet; der bruges ogsaa samme Slags Udtryk, jeg kan ialfald ikke finde nogetsomhelst andet. Alt synes at betyde "at akceptere" saaledes som dette Ord nærmest bør forstaaes. Paa Grundloven saaledes, som den var bleven dannet af det overordentlige Storting, og saaledes, som Kommissarierne og Prinds Karl antog den, blev der ogsaa aflagt Ed, og af dens Indhold fremgaar, som jeg har paavist, at Sanktionsretten ikke blev forbeholdt, og blev den det ikke dengang, saa kan den ikke senere være tilkommen, trods hvad der skede i 1824, da den hellige Alliance utvivlsomt havde den Indflydelse, at man skrev hin Adresse, som man gjorde. Men Stortinget var iøvrigt tappert til at holde paa Folkets Rettigheder ved ikke at indgaa paa nogen Forandring.

365

370

375

Stortingets Beslutning af 19de November, som jeg allerede har talt om, vil jeg - da det jo er et Hovedsted - tillade mig at oplæse; Kommissarierne paastod, som sagt, at Kongen burde publicere Grundloven. Men Stortinget tilføier Pag. 773: "Stortinget fattede den Bestemmelse, at Grundloven, som ikke efter sin Natur

380 kan henhøre blandt de Love, der udfordre Kongens Sanktion for at blive Lov, bør publiceres i Repræsentanternes og ikke i Kongens Navn; hvorimod det i Henhold til den forhen om denne Sag tagne Beslutning, overlades til Kongen, om han vil forsyne Samme med nogen anden Paategning end den, hans Kommissarier have gjort paa Samme".

385

De indbød da Kongen eller Kronprindsen til at komme med saadan Paategning, men notabene af den Art, at det ikke skulde være Sanktion; thi det fremgaar tydelig af Forhandlingen, at Sanktion skulde det ikke være; der tales ikke alene paa et, men paa flere Steder om, at man vil anmode Kongen eller Kronprindsen
390 om at give en Paategning; men den kom ikke, og Storthinget biede, saavidt jeg erindrer, til den 26de November paa at faa en saadan paategning; men den kom ikke. Derimod fik man senere, uden at Storthinget i mindste Maade kjendte til det, se det Skrift, som staar foran i Grundloven, af 10de November, og det Skrift er det, som jeg, efter de Oplysninger, man senere har faaet, ikke tror er
395 som det burde være, og derfor kan det ikke gjælde som Grundlov; thi dersom det var kommet ind i rette Tid, og Storthinget havde seet det og godkjendt det, da maatte det naturligvis ogsaa have gjældt som en Del af Grundloven, som en Del af Kongens Ret; thi der forekommer udtrykkelig de Ord "stadfæste" eller "sanktionere", som bruges paa den Maade, at de viser, at Kongen havde denne
400 Ret, men det kom ikke i rette Tid.

Naar man nu ser saadant Bevis for sig, er det umuligt, at man kan komme til det Resultat, som jeg har seet paa Prent, nemlig at det skulde være bevist, at Kongen havde absolut Sanktionsret, fordi det Forslag af Hegermann, som gikk ud paa,
405 at Kongen havde suspensivt Veto, blev forkastet, men det kan ikke bevises. Jeg vil ikke sige, at det er trukket efter Haarene; thi jeg er ikke Professor, skjønt jeg har faaet et Diplom for en Tid siden, som skulde gaa i den Retning; men jeg vil ikke give fire Skilling derfor.

410 Efterat Forhandlingerne vare færdige, siger ogsaa Kongen eller rettere Kronprindsen: "I have mødt Kongens Hensigter ved at fastsætte den Grundlov, hvorved det Norske Folks Frihed skal for Fremtiden bevares". Der erkjendes det jo udtrykkelig, at Storthinget har fastsat den; der er Mere af det Slags, men det synes at blive Mere, end det egentlig er nødvendig at opholde Storthingets Tid
415 med.

Nu kan man sige - jeg har ogsaa hørt Nogen sige det til mig -: Du er kommen for

sent med det Forslag, det skulde være kommet før Deputationen gikk med
420 Beslutningen til Regjeringen. - Nei, dertil siger jeg nei. Vi indbød Regjeringen til
at modtage, hvad der tilbødes, og det er min Mening, at det var rigtigt, det var i
det allermindste humant, det var, som det burde være mellem Statsmagterne,
naar Forholdet er, som det bør være; vi tilbød dem dette, vi sagde: Vær saa god,
tag det og kundgjør det, og jeg vil sige, havde Kongen da sanktioneret, saa vilde
425 jeg dog have tiet; thi det vilde have vist Velvillie fra Regjeringen, og derover
vilde, som jeg haaber, enhver Fædrelandsven have glædet sig; men hvad gjør saa
Regjeringen? Det er jo bekjendt, og jeg vil ikke videre tale derom; men til dem,
som sige, det er for sent, vil jeg svare: Bedre sent end aldrig.

430 Naar mit Forslag nu er fremkommet, saa følger jeg i nogen Mon den
Fremgangsmaade, som Storthinget den 4de November 1814 brugte: Efterat
Grundloven var antaget af Storthinget og godkjendt af Kronprindsen,
beslattede Storthinget at kundgjøre den. Da havde man saaledes foreløbig
Underhandlinger om at kundgjøre den, og det har vi ogsaa paa vort Vis haft her.
435 Der har været Underhandlinger foreløbig, og Regjeringen kunde have
kundgjort Loven, men det er ikke skeet. Nu kommer vi bagefter og beslutte,
ligesom man ogsaa den Gang kom bagefter: Vi kundgjøre den. Jeg tror derfor, at
dette er analogisk rigtigt med, hva der skede i 1814.

440 Jeg vil nu paaberaabe mig et andet Tilfælde for at vise, hvor bange man i 1814
var for Vetoet. Man ved, at Kommissarierne stillede et temmeligt fuldstændigt
Forslag; det var Grundlaget for Forhandlingerne, og det Forslag, som disse
stillede, var overmaade moderat; det gikk sandsynligvis ikke videre, end det med
Rimelighed kunde gaa an. Om et og andet Punkt kunde der naturligvis være
445 forskellige Meninger; men Kommissarierne var besindige, velvillige, og det
samme var Kronprindsen. Nu er der i vor nuværende Grundlovs § 82, der som
bekjendt har flere Poster, hvor der ikke tales om Sanktion, et Punkt, Bogstav e,
som angaar Naturalisation; i Kommissariernes Forslag er dette Punkt udelukket;
de vilde ikke, at Storthinget skulde naturalisere; men derom blev der et helt
450 Mudder blant Repræsentanterne.

Jeg faar oplæse lidt deraf for at vise, hvor bange man var for Vetoet, som man
kaldte den ret, som Kongen skulde faa. Repræsentanten Godeman siger i et
dissenterende Votum - det er en Lykke, at man nu bagefter har disse skriftlige
455 Vota; thi ellers vilde man have ganske lidet af Historien fra den Tid -; han siger
efterat have udviklet sin Mening om dette Forslag med Hensyn til, hvad

Repræsentanterne i dette Punkt burde gjøre: "Eden skal være ubrødelig", nemlig at man ikke skal indlade sig paa at forandre mere end høist nødvendigt; men saa
460 udraaber han: "Bort med Veto!" Man skal ikke forstaa mig saaledes, at dette er § 112; jeg vil, for ikke at blive misforstaaet, udtrykkelig sige, at det er § 82; men jeg citerer dette kun for at vise, hvor bange man var for Vetoet. Videre siger ogsaa Repræsentanten Møller fra Arendal om dette Punkt: " * og jeg tror, at heller kan et Folk have Mistillid til sin Konge - thi han er kun eet Individ -, end Kongen til
465 Folket, da dette, vel og konstitutionsmæssig regjeret - og saa vil Kongen af Sverige regjere det - umuligen kan ønske eller ville Faktioners eller Revolutioners skrækkelige Ulykker over sig. Jeg paastaar derfor, at Storthinget, uden nogensomhelst Forandring, beholder denne Ret; ja jeg paastaar endog, at dette ei er berettiget til at gjøre nogen Forandring heri, og jeg ønsker derfor en særskilt
470 Votering, om Storthinget tror at tilkomme denne Ret." Repræsentanten Bull siger, efterat have forklaret sig: "Saa kan jeg ikke tilstaa Kongen absolut Veto i Henseende til Storthingets Naturalisationsret", og saaledes siger flere netop i samme retning. Man vilde ikke gjøre nogen Forandring, med mindre det krævedes af Hensyn til Foreningen med Sverige eller ogsaa specielt for Kongens
475 Skyld. Repræsentanten Brun siger: "Man forklare dette Veto paa hvad Maade man vil. Nærværende overordentlige Strthing udsætter sig dog for den Mistanke at have, som det synes, uden Grund tilstaaet Forandringer i Grundloven."

Der er endnu flere af saadanne Steder; men jeg skal ikke bemøie Storthinget med
480 at høre derpaa. Man ser saaledes, at man i det specielle Tilfælde var overmaade bange for Vetoet, og var man det i enkelte specielle Tilfælde, saa formoder jeg, at man ogsaa var det i det heletaget. Og derpaa udgik jo Slutningsforhandlingerne om Grundloven af 4de November 1814.

Der er en Forandring, som efter Kommissariernes Forslag blev vedtaget i 1814, og som jeg vil gjøre opmærksom paa. Den har imidlertid for Tilfældet ikke synderlig at gjøre, men viser saameget som at man gikk lidt udenfor det strengt nødvendige. Jeg siger dette, for at ikke noget skal være glemt, for at det ikke skal se ud, som om jeg ikke vilde frem med de Forandringer, som gikk udenfor. Det
490 er § 81, der i Grundloven af 17de Mai 1814 lød saaledes: "Alle Love (de i § 79 undtagne) udfærdiges i Kongens Navn og under Rigets Segl efter følgende Formular: Vi * af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge, gjøre vitterligt" osv. Kommissarierne vilde have ud Ordene "af Guds Naade", og Storthinget af 4de November 1814 gik ind derpaa, at forandre §en saaledes, at
495 den kom til at lyde som den lyder nu: Vi N.N. gjøre vitterlig osv. Jeg siger som

sagt dette, fordi jeg ikke vil, at der skal være nogen Udeladelse, som kunde mistydes. De Ord: "af Guds Naade" stod i Grundloven af 17de Mai 1814, men gikk paa Kommissariernes Forslag ud den 4de November. Hvorledes det nu har
500 sig med, at disse Ord kom ind i Overskriften paa Love, hører ikke herhid at tale om, saa derved skal jeg ikke videre opholde mig.

505 Disse Ytringer fra min Side for mit Forslag haaber jeg vil have givet en Indblik i min Tankegang ialfald; hvorvidt den er rigtig eller urigtig, faar Enhver bedømme efter sin Opfatning. Og jeg vil da ogsaa yderligere sige, at selv har jeg før været tvivlsom, og heldet ligesnart til absolut Veto som til intet Veto. Men jeg har aldrig, før i den seneste Tid, undersøgt Sagen i Kilderne. Det tror jeg nu
510 at have gjort saa godt, som jeg formaar det; de 3 Blade, som jeg nævnte, gav som sagt Anledningen dertil, og jeg maa rose disse Blade for den Kyndighed, som hver af dem efter sin Opfatning har lagt for Dagen.

Sluttelig maa det være mig tilladt at give et Exempel paa politisk Veltalenhed i
515 17de Maiforsamlingen i 1814. Det er ikke noget langt Sted, og det kan da være interessant at høre, i hvilken Aand de da kunde tale. Det er atter Hegermann, som taler; Talen gjælder ikke netop det Spørgsmaal, som nu foreligger, men Stykket er ikke langt, saa jeg haaber man undskylder, at jeg giver en Prøve paa politisk Veltalenhed fra den Tid. Jeg siger ikke fra eller til; jeg verken tiltræder
520 eller ikke tiltræder disse Ytringer, men giver dem, som de staar, fordi de viser, at der herskede et Liv og en Aand i Forhandlingerne den gang, som nu sandelig ikke er tilstede. Nu for Tiden er man mere ædruelig og nøgtern, og Ordene falder ikke saa patriotiske som dengang. Dermed er det ingenlunde sagt, at man er mindre patriotisk nu end dengang, men man viser det ialfald ikke saameget i
525 det Ydre.

De ord, som jeg vilde oplæse, lyder som følger: "O, gamle Norge! Fra min spædeste Barndom af har jeg hørt Dig besynge, din Hæder. Det var ægte nordisk Kraft, der opflammede hos Dig Følelsen af denne Værd. Skulde vi ikke ligne
530 vore hedenfarne Fædre? O, gamle Norge! Da falde Bjergene over Dig og bedække din Fornedrelse! Norge vorde heller en Ørk, hvor Bjerguglens vilde Skrig forsøder den Uretfærdiges Vei, end at denne velsignede Plet paa Guds grønne Jord skulde falde ubetinget i Erobrerens Magt!"

Her er nu ingen Erobrere; alt, hva der kan siges om Erobrere her, er blot, at enten faar Regjeringen absolut Veto, eller og beholder Folket dette Veto hos sig selv. Dette vilde jeg kun tilføie, og dette være nu Slutten, ialfald paa det, jeg nu vilde sige.

540

545

Kilde

"Storthingstidende 1877", s. 920-926.

550

Emner

Innlegg i Stortinget

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/at-modtage-hvad-der-tilbydes>

555

560

565

570